

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ალიკა გუჩუა

სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღება და მისი განმსაზღვრელი
პოლიტიკა ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიის
კონტექსტში: ნატო და მასობრივი განადგურების იარაღი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი, პროფესორი - ვახტანგ მაისაია

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი. 0141, საქართველო

2020

სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო პროგრამაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

ვახტანგ მაისაია

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი,
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

1. ნიკა ჩიტაძე

გეოგრაფიის აკადემიური დოქტორი,
შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

2. დავით კუხალაშვილი

ისტორიის დოქტორი,
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2020 წლის 24 ნოემბერს, 15:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო პროგრამის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N 73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 305 აუდიტორია

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი პეტრე მამრადე

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა: თანამედროვე მსოფლიოში არსებული გამოწვევები და გეოპოლიტიკური ცვლილებების ფონზე, როცა უფრო აქტუალურია სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის არსებობა, ევროატლანტიკური ალიანსის როლი და ფუნქცია მსოფლიო უსაფრთხოების საკითხში ძალზედ მნიშვნელოვანი ხდება. ნატო-ს პარტნიორული პოლიტიკის თავდაპირველი მიზანი იყო ქვეყნებს შორის ბარიერის რღვევა და უსაფრთხოების მიღწევა დიალოგისა და თანამშრომლობის გზით. დღეს მიზნები გაცილებით უფრო ამბიციურია, რადგან პარტნიორი ქვეყნები ნატოს-თან ერთად ცდილობენ ებრძოლონ XXI საუკუნის უსაფრთხოების პრობლემებს. მათ შორის ტერორიზმს, მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელებასა და არშემდგარ სახელმწიფოებს.

უსაფრთხოება განსაკუთრებით აქტუალურია გლობალიზაციის ეპოქაში, როცა ეკონომიზაცია, დემოკრატიზაცია, ინფორმატიზაცია ქმნის განვითარებისათვის უპრეცედენტო შესაძლებლობებს, მაგრამ ამავე დროს აქცევს საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემას უფრო დაუცველად ისეთი გამოწვევების წინაშე - როგორიცაა ტერორიზმი, მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენება. სახელმწიფოების მიერ უსაფრთხოების ძიება გამოიხატება თავდაცვასა ან შეტევაში, უფრო ძლიერების მიმართ დამოკიდებულების ფრთხილ პოზიციაში და ნეიტრალიტეტში. ეს არის წრე, რომელსაც რეალისტები „უსაფრთხოების დილემის“ დეფინიციას აძლევენ.

საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პრობლემა უფრო აქტუალური გახდა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ, როდესაც მასობრივი განადგურების იარაღების შექმნამ და გავრცელების საკითხებმა კაცობრიობა ახალი საფრთხეების წინაშე დააყენა. ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების ფონზე კიდევ უფრო იზრდება უსაფრთხოების როლი და ადგილი საერთაშორისო სისტემის განვითარებაში. XXI საუკუნის საერთაშორისო პოლიტიკური და საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემისთვის დამახასიათებელია ისეთი კონცეფცია, რომელსაც კომპლექსური ურთიერთდამოკიდებულების თეორია აღწერს.

თემის სპეციფიკიდან გამომდინარე ნაშრომში საუბარი არის მასობრივი განადგურების იარაღის (მათ შორის ბირთვული იარაღის) არსის, ტიპოლოგიის, მეთოდოლოგიური საფუძვლების და მათი პოლიტიკურ-სამართლებრივი რეგულირების ფაქტორებზე. ნაშრომში წარმოდგენილია მასობრივი განადგურების იარაღის გადამტანი შეიარაღების კლასიფიკაცია და მისი როლი საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემაში. აქვე განხილულია „ცივი ომის“ ფენომენი და ბიპოლარულ ეპოქაში სტრატეგიული დაშინების პოლიტიკის გეოპოლიტიკა. სამეცნიერო-კვლევის ანალიზის შედეგად მოხდება აღნიშნული საკითხების შესწავლა და გაანალიზება.

მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების შეზღუდვა ერთერთი საკვანძო პრობლემაა XXI საუკუნეში უსაფრთხოების საკითხში. ნატო-ს დიალოგი

პარტნიორებთან გამორჩეულ როლს თამაშობს ამ სფეროში ალიანსის მიერ დასახული მიზნების მიღწევაში. რწმენა და ნდობა აუცილებელი პირობებია იმისათვის, რომ იარაღის გავრცელების საწინააღმდეგო ზომები წარმატებული აღმოჩნდეს. მიზნის მიღწევა მხოლოდ ღია და გამჭვირვალე მოქმედებით შეიძლება. საერთაშორისო უსაფრთხოების მიღწევის საკითხი უდაოდ აქტუალურ თემატიკას წარმოადგენს თანამედროვე მსოფლიოში.

კაცობრიობის უმთავრესი საფრთხე მისი ისტორიის მანძილზე იყო საფრთხე, რომელიც წარმოიქმნება შეიარაღებული კონფლიქტების დროს, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც ხდება მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენება. მასობრივი განადგურების იარაღი წარმოადგენს მძლავრ, დესტრუქციული ძალაუფლების იარაღს, რომლის მიზანია მასიური დანაკარგებისა და განადგურების გამოწვევა. არსებობს მასობრივი განადგურების იარაღის რამდენიმე დეფინიცია. ამერიკული მდგომა მასობრივი განადგურების იარაღში ბირთვულ, ქიმიურ და ბიოლოგიურ (ბაქტერიოლოგიურ) იარაღთან ერთად მოიაზრებს რადიოლოგიურ იარაღსაც, რუსულ მდგომაში კი რადიოლოგიური იარაღის კომპონენტი ამოღებულია. ამ მხრივ, არ არსებობს ტერმინის ერთიანი დეფინიცია. შესაბამისად, კვლევის მიმდინარეობისას შევეცდებით გამოვყოთ ყველა ტიპის იარაღი, რომელიც შესაძლებელია კლასიფიცირდეს მასობრივი განადგურების იარაღად და ჩამოვაყალიბოთ ერთიანი მდგომა.

ამასთან ერთად, აღნიშნული საკითხი პირდაპირ განსაზღვრავს ევრო-ატლანტიკური უსაფრთხოების ძირითად პრინციპებს და განაპირობებს სტრატეგიული პარიტეტის არსებობას ევროპის კონტინენტზე. დღევანდელი პირობების გათვალისწინებით, „ახალი ცივი ომის“ პირობებში კვლავ წამოიწია ნატოს, როგორც სამხედრო-პოლიტიკური ალიანსის ფარგლებში ბირთვული სტრატეგიის აღდგენის რეალობა და განხორციელება უკვე ისეთი დაკონსერვებული ინსტიტუტების აღდგენა, როგორიცაა ბირთვული დაგეგმარების ჯგუფი და დაიწყო ახალი სახის ბირთვული დარტყმის სტრატეგიის შემუშავება. თვით მსოფლიო პოლიტიკაში დაიწყო სერიოზული სტრატეგიული შეიარაღების რბოლა, რომლის ნათელი მაგალითია ჩრდილოეთ კორეის კომუნისტური რეჟიმი და მისი ბირთვული დაშანტაჟების პოლიტიკა.

გლობალური უსაფრთხოებისთვის ნატოს როლი მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხსა და ასიმეტრიული საფრთხეების, რისკებისა და გამოწვევების ფონზე უმნიშვნელოვანესია. ასიმეტრიულმა საფრთხეებმა დიდი გავლენა მოახდინა საერთაშორისო სისტემის ცვლილებაზე. თანამედროვე პერიოდში უსაფრთხოების დილემამ საერთაშორისო სისტემის ახალი განზომილების შექმნა განაპირობა. უსაფრთხოების ახალი დილემის პირობებში, რომლის დროსაც ასიმეტრიული საფრთხის პროგნოზირება შეუძლებელია, რაც საერთაშორისო სისტემას მოცემული საფრთხეების წინაშე დაუცველს ხდის, მნიშვნელოვნად იზრდება საერთაშორისო ორგანიზაციების როლი. საერთაშორისო ტერორიზმი, ბირთვული იარაღის გავრცელება და კონფლიქტები დღემდე რჩება საერთაშორისო უსაფრთხოების ძირითად პრობლემად. ბირთვული ტექნოლოგიების კიდევ უფრო გავრცელება შემოფოთებას იწვევს ახალი ბირთვული სახელმწიფოების შესაძლო წარმოქმნისა და ტერორისტული ჯგუფების მიერ

ბირთვული იარაღის ხელში ჩაგდების გამო. ბირთვული იარაღის გამოყენება მნიშვნელოვან გეოპოლიტიკურ ცვლილებებს გამოიწვევს. ზოგიერთი ქვეყანა ეცდება კავშირების დამყარებას ან გაძლიერებას ბირთვული იარაღის მქონე სახელმწიფოებთან; სხვა სახელმწიფოები კი დაიწყებენ ბრძოლას გლობალური ბირთვული განიარაღებისთვის.

XXI საუკუნეში სხვადასხვა გამოწვევებს შორის მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების შეზღუდვა ერთ-ერთი საკვანძო პრობლემაა წარმოადგენს გლობალური უსაფრთხოებისთვის. მოცემული მიმართულებით ნატო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს და თანამშრომლობს პარტნიორ ქვეყნებთან მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხში. ამასთან ერთად, აღნიშნული საკითხი პირდაპირ განსაზღვრავს ევრო-ატლანტიკური უსაფრთხოების ძირითად პრინციპებს და განაპირობებს სტრატეგიული პარიტეტის არსებობას ევროპის კონტინენტზე. თანამედროვე პირობების გათვალისწინებით, „ახალი ცივი ომის“ პირობებში, კვლავ წამოიჭია ნატოს, როგორც სამხედრო-პოლიტიკური ალიანსის ფარგლებში, ბირთვული სტრატეგიის აღდგენის რეალობა და ისეთი დაკონსერვებული ინსტიტუტების აღდგენის აუცილებლობაც, როგორიცაა ბირთვული დაგეგმარების ჯგუფი. დაიწყო ახალი სახის ბირთვული დარტყმის სტრატეგიის შემუშავება. თვით მსოფლიო პოლიტიკაში დაიწყო სერიოზული სტრატეგიული შეიარაღების რბოლა, რომლის ნათელი მაგალითია ჩრდილოეთ კორეის კომუნისტური რეჟიმი და მისი ბირთვული დამანტაჟების პოლიტიკა. საერთაშორისო უსაფრთხოების მიღწევა უდავოდ აქტუალურ და რთულ საკითხს წარმოადგენს თანამედროვე მსოფლიოში.

ნაშრომში განხილულია ის ძირითადი ტენდენციები, რაც უკავშირდება თანამედროვე მსოფლიოში მასობრივი განადგურების იარაღის უსაფრთხოების საკითხებს. კერძოდ საუბარია ნატოს სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების როლზე და ასევე იმ ფაქტორებზე რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ მისი გეოსტრატეგიის განსაზღვრაში 21-ე საუკუნეში. თანამედროვე ცვლად მსოფლიოში სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების სისტემების განახლება საკმაოდ აქტიურად ხდება და ჩვენ ვხედავთ ამ მიმართულებით სხვადასხვა პროცესების შეუქცევადობას. ნატო-ს ბირთვული შეკავების პოლიტიკა არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქვაკუთხედი ალიანსის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში სადაც მისი ყველა წევრი ერთიანია. მსოფლიოში საკმაოდ ხშირად იჩენს თავს ახალი საფრთხეები, რომელიც არ იყო დამახასიათებელი 20-ე საუკუნისთვის, რაც საჭიროებს უკეთ შესწავლას და გააზრებას თუ რასთან გვაქვს რეალურად საქმე და როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ, წინააღმდეგობა გავუწიოთ და გავუმკლავდეთ არსებულ და მომდინარე რისკებს, საფრთხეებს და გამოწვევებს.

კვლევის ძირითადი მიზნებია: ჩვენს მიერ შერჩეული საკვლევი თემის მიზნებია ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიის კონტექსტში:

- ❖ ისტორიული რეალობისა და აწმყოს შესწავლა და ანალიზი სახვადასხვა ფაქტორების და გარემოებების გათვალისწინებით;

- ❖ სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის გეოსტრატეგიის კონტექსტში ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიის ანალიზი და დესკრიფცია;
- ❖ მსოფლიოში არსებული უსაფრთხოების ანალიზის შედეგად, ისეთი რეკომენდაციების წარმოდგენა, რომელიც ეფექტიანი იქნება მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის გარემოს შექმნისათვის აღნიშნული მიმართულებით;
- ❖ შესაძლო ახალი მსოფლიო ომის ასპექტების წარმოჩენა.

კვლევის ძირითადი ამოცანებია: თემის დამუშავებისას დასახული ამოცანები თავის მხრივ ასახავს ქმედებას, რომელიც მიმართულია დასახული მიზნების მისაღწევად და მოიცავს:

- ❖ ვითარებათა ობიექტური შეფასება მსოფლიო ახალი წესრიგის ფონზე ძალთა ბალანსის ცვლილებისას;
- ❖ ევროატლანტიკური ალიანსის როლის წარმოჩენა მსოფლიო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში;
- ❖ საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების და გლობალური გამოწვევების ასახვა.

ნაშრომის ძირითადი საკვლევი კითხვები:

- 1) რას წარმოადგენს მასობრივი განადგურების იარაღი, რა კომპონენტებით განისაზღვრება და რა როლი გააჩნია მას ევროატლანტიკური უსაფრთხოების კონტექსტში?
- 2) როგორ და რა გზით განისაზღვრება სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების ფაქტორი ევროატლანტიკური უსაფრთხოების განმტკიცების საქმეში?
- 3) როგორია ნატოს პოლიტიკა და რა ინსტრუმენტები გააჩნია მას სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების გამოყენების და კონტროლის საქმეში?
- 4) რა არის ევროატლანტიკური ალიანსის უსაფრთხოების მთავარი ამოცანა გლობალური უსაფრთხოების თვალსაზრისით?

ნაშრომის ჰიპოთეზა: 21-ე საუკუნეში ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების ფონზე, ძირითად საკითხს წარმოადგენს საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა გლობალურ დონეზე. თანამედროვე პერიოდისთვის საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის ერთ-ერთი საკვანძო პრობლემაა სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის არსებობა. ევროატლანტიკური ალიანსი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მსოფლიოში უსაფრთხოების და მშვიდობის შენარჩუნების კუთხით.

კვლევის საგანი და ობიექტი

კვლევის საგანი - სრტარეგიული დამრტყმელი შეიარაღების ზეგავლენა ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიაზე და ბირთვული სახელმწიფოების ფაქტორი სტრატეგიული სტაბილურობის პოლიტიკაში.

კვლევის ობიექტი - ნატოს როლი მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხში და საერთაშორისო მშვიდობის უზრუნველყოფაში.

თემის მეცნიერული სიახლე: სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს ა) საქართველოში პირველად მოხდა ფუნდამენტალური კვლევის განხორციელება მასობრივი განადგურების შეიარაღების, განსაკუთრებით ბირთვული შეიარაღების, გეოსტრატეგიული ბალანსირების კონტექსტში რეგიონულ და გლობალურ დონეზე ასახვა, მასობრივი განადგურების იარაღის რაობის განსაზღვრება სტრატეგიულ დონეზე და ბირთვული განიარაღების როლის წარმოჩენა.

ბ) სიმეტრიული და ასიმეტრიული საფრთხეების და ფაქტორების კონტექსტში გაანალიზებულია მეოთხე თაობის ომის და სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის როლი გლობალური უსაფრთხოების საკითხში და ევროატლანტიკური ალიანსის ფაქტორი ამ საფრთხეებზე რეაგირების საქმეში.

გ) წარმოჩენილია რადიოაქტიური ნივთიერების „ამერიციუმ - 242“-ის ახალი დანიშნულებით გამოყენების საფრთხეები და გამოწვები სამხედრო შეიარაღებაში, ასევე მისი გამოყენების რისკები გლობალურ უსაფრთხოებაში არასახელმწიფოებრივი აგრესიული აქტორების, საერთაშორისო ტერორისტების და არშემდგარი სახელმწიფოების მხრიდან.

დ) სადისერტაციო ნაშრომში შემოგვაქვს ახალი სამხედრო-პოლიტიკური ტერმინი: სტრატეგიული ასიმეტრიული გამოწვევა - სტრატეგიული (ბირთვული, ქიმიური და ბიოლოგიური იარაღის კომპონენტების) მნიშვნელობის საფრთხე შეიძლება წამოვიდეს არშემდგარი ქვეყნების და არასახელმწიფოებრივი აგრესიული აქტორების მხრიდან, რომელთაც შეუძლიათ სერიოზული საფრთხე შეუქმნან სტრატეგიული სტაბილურობის პირობების განვითარებას გლობალურ, რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე.

ე) წარმოჩენილია თვისობრივად ახალი ზეგერითი დამრტყმელი სტრატეგიული შეიარაღების ტრიადის, საჰაერო, სახმელეთო და საზღვაო კონპონენტების ზეგერითი მნიშვნელობა უკვე, როგორც ახალი ტიპის მესამე თაობის სტრატეგიული დაშინების (პირველი თაობა მასობრივი განადგურების სტრატეგია, მეორე თაობის მოქნილი რეაგირების მასობრივი ურთიერთ განადგურების სტრატეგია, ლიმიტირებული ბირთვული დარტყმების ელემენტების განსაზღვრება ანუ შეზღუდული) ზეგერითი იარაღის გამოყენება რომელიც საფუძვლიანად ცვლის სტრატეგიული სტაბილურობის პირობებს,

ბირთვულ ტრიადაში ზებგერითი შეიარაღების გამოჩენა აბსოლუტურად ცვლის პირველი და მეორე ბირთვული თაობის ომის კონცეფციებს. ამის ნათელი მაგალითია რუსეთის ფედერაციის 2020 წლის 2 ივნისის რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტის დაოქტრინა "რუსეთის ფედერაციის სახელმწიფო პოლიტიკის საფუძვლების შესახებ ბირთვული შეკავების სფეროში", სადაც რუსეთმა უკვე გამოიყენა სს უპირატესობა ზებგერითი შეიარაღების შემოღებაში და პირველად მის ისტორიაში თქვა, რომ რუსეთი პირველი განახორციელებს პრევენციულ დარტყმას, რომელსაც შეუძლია სხვა სარაკეტო სისტემების განადგურება ზებგერითი სიჩქარით.

ვ) პირველად შემუშავებულ იქნა - **მასობრივი განადგურების იარაღის თავდაცვის ეროვნული სამხედრო სტრატეგია**. რომლის შედეგადაც განვსაზღვრეთ ის ძირითადი პრინციპები, რეაგირების მექანიზმები და პრევენციის ზომები რომელიც უნდა იქნას მიღებული და გატარებული ეროვნული სამხედრო თავდაცვის დონეზე საქართველოს მაგალითზე.

ნაშრომში წამოწეულია ნატოს როლის განსაზღვრება კოლექტიური თავდაცვის კონტექსტში ბირთვული შეიარაღების გამოყენების და კონტროლის მექანიზმების და მიდგომების პირობებში. თუ რა როლს თამაშობს და რა გავლენას ახდენს მასობრივი განადგურების შეიარაღების კომპონენტები ალიანსური სტრატეგიების და პოლიტიკის დაგეგმარების საქმეში და რა ფაქტორებით განისაზღვრება გლობალურ სტრატეგიული ბალანსირების დონეზე ალიანსებს შორის ბირთვული შეიარაღებისა და განიარაღების მოდულები.

კვლევის დამუშავების დროს გამოყენებული მეთოდოლოგია:

- გამოყენებულ იქნა რეალიზმის სკოლის თეორია „Prisoner's Dilemma“, „ბირთვული ტერორის“, „ბირთვული ჩიხის“ და „Chicken Game“ თეორია. ასევე საერთაშორისო ურთიერთობების ერთ-ერთი უმთავრესი თეორია „ძალთა ბალანსის“, რაც გამომდინარეობს საერთაშორისო სისტემის ანარქიული სტრუქტურიდან.
- „სექიურითიზაციის კონცეფცია“ უკავშირდება უსაფრთხოების კვლევების კოპენჰაგენის სკოლას, რომელიც ასოცირდება ოლი ვივერის, ბარი ბუზანის და მათი თანამოაზრეების სახელებთან კონსტრუქტივიზმის თეორიის წიაღში, რომელიც საზოგადოების ჩართულობას ითვალისწინებს.
- „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია რომელიც უკავშირდება საერთაშორისო უსაფრთხოების ცნობილი ამერიკელი მკვლევარის რიჩარდ კოენის სახელს. რიჩარდ კოენი გვთავაზობს უსაფრთხოების ისეთ მოდელს, რომელიც იდეალიზირებული ქვაკუთხედიდან პრაქტიკულად აღსრულებადი ხდება.

კვლევისას გამოყენებული მეთოდები: ნაშრომის სპეციფიკიდან გამომდინარე, კვლევისას გამოყენებულ იქნა შემდეგი ზოგადთეორიული და ემპირიული მეთოდები, თვისებრივი კვლევის მეთოდები: მონაცემთა ანალიზი, ისტორიულ-აღწერილობითი, პოლიტიკის კვლევის ანალიზი, კონტენტ ანალიზი, ივენტ-ანალიზი, შემთხვევის გარჩევა, სიტუაციის ანალიზი Case study- დაგვებმარა რეალური ფაქტების უკეთ ანალიზში. ასევე კვლევის მიზნების განსახორციელებლად გამოყენებულ იქნა თვისებრივი კვლევის მეთოდოლოგია, კერძოდ კი სიღრმისეული ჩადრმავებული სტრუქტურირებული ინტერვიუების მეთოდი. სამიზნე ჯგუფის შერჩევა მოხდა დარგის სპეციელისტებთან, ექსპერტებთან, ანალიტიკოსებთან, უსაფრთხოების საკითხებში და საერთოდ პოლიტიკური პროცესების სფეროში სახელმწიფო მჩველებთან და უშუალოდ ნატოს ექსპერტებთან მასობრივი განადგურების იარაღის პოლიტიკის საკითხებში, უცხოელ ექსპერტებთან, ინგლისურ ენაზე ინტერვიუები თარგმნილ იქნა ქართულად.

კვლევის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა მსოფლიოში სტრატეგიული დამრტყმელი შიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორი ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიაში უდიდეს როლს ასრულებს, ამ მიმართულებით კი ალიანსის პოლიტიკა მშვიდობის შენარჩუნების მიღწევის ამოცანაში საკმაოდ მნიშვნელოვანია. ამ პროცესების შესწავლისა და კვლევის შედეგად გამოტანილი დასკვნები და რეკომენდაციები საშუალებას იძლევა გაგებული და გააზრებული იქნას ის ძირითადი ფაქტორები, რაც ხელს უწყობს ან უშლის გლობალურ უსაფრთხოების დამკვიდრებას, ასევე თუ რა საფრთხეების, რისკების და გამოწვევების წინაშე იმყოფება მსოფლიო და შეიძლება მომავალში დადგეს.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი გამოადგება ამ პრობლემაზე მომუშავე ყველა მეცნიერს, პრაქტიკოს ანალიტიკოსს და საერთაშორისო უსაფრთხოების ექსპერტებს. ასევე მისი გამოყენება შესაძლებელია უმაღლესი სასწავლებლების საბაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამებში. ნაშრომი შეიძლება გახდეს შესაბამისი უწყებების (საგარეო საქმეთა სამინისტრო, თავდაცვის სამინისტრო, თავდაცვის საბჭო და სხვები) გზამკვლევი ბირთვული უსაფრთხოების თემატიკის საკითხებში და იყოს პრაქტიკული სახის მასალა სათანადო მიმართულებით გადაწყვეტილების მიღების საქმეში.

სამეცნიერო ლიტერატურის ზოგადი მიმოხილვა:

სადისერტაციო ნაშრომის შესრულების დროს გამოყენებული იქნება ყველა მნიშვნელოვანი წყარო, რომელსაც კავშირი აქვს დისერტაციის თემასთან. წყაროებისას შერჩევისას გამოყენებული იქნა შემდეგი სახის კრიტერიუმები: კომპეტენტურობა; ინფორმატიულობა; ორიგინალური ხედვა; სიღრმისეული ხედვა; ხედვების მასშტაბურობა; ადგილობრივი და საერთაშორისო წყაროები.

წყაროთა შეფასებისას აუცილებელია გავითვალისწინოთ, რომ ნაწილი მათგანი მსოფლიოს პოლიტიკური განვითარების ზოგად შეფასებებს მოცავს (მაგალითად, ქენეთ ვოლცი, ჰენრი კისინჯერი, ჯონ სტოუნი, ტომას შელინგი, სანუ კანიკარა, კოლინს გრეი, ჰენრი სოკოლსკი, პირე დე სანარკლენი, რაიმონ არონი, ტომს ნიკოლსი, დონალს სნოუ და სხვები). ზოგიერთი კი აღნიშნული თემის

კონკრეტულ მიმართულებებს ეხება ან ძირითადი თემის მონათესავე საკითხებზე ქმნიან ნაშრომებს (მაგალითად, სემუელ ჰანტინგტონის, ფრენსის ფუკუიამას, ჯეფრი ჰეინესი, ფარედ ზაქარია, მარეკ მაჩიეესკი, ლუკაშ მაჩაი, ალექსანდრე მარკედონოვი, ტომას დე ვაალი, ედიშერ გვენეტაძე, ვახტანგ მაისაია, გუგული მადრაძე, ნიკა ჩიტაძე, ზურაბ დავითაშვილი და სხვები), საბოლოო ჯამში, ყველა ამ ტიპის წყარო აღნიშნულ თემასთან საინტერესო და გამოსადეგია და ეხება, როგორც ფუნდამენტალურ ნაშრომებს, ასევე საინფორმაციო და ანალიტიკური მასალები.

სამეცნიერო ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა:

სადოქტორო ნაშრომი „სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღება და მისი განმსაზღვრელი პოლიტიკა ევროატლანტიკური უსაფრთხოების გეოსტრატეგიის კონტექსტში: ნატო და მასობრივი განადგურების იარაღი“ წარმოდგენილია A4 241 გვერდად.

ნაშრომი შედგება შესავლის, სამი თავის, 10 ქვეთავის და დასკვნისაგან. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია, რომელიც მოიცავს 154 დასახლებას.

პირველი თავი მოიცავს ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორის მნიშვნელობის ისტორიული და პოლიტიკური ასპექტებს. კერძოდ მასობრივი განადგურების იარაღის (მათ შორის ბირთვული იარაღის) არსს, ტიპოლოგიას, თეორიულ, მეთოდოლოგიურ საფუძვლებს და მის პოლიტიკურ-სამართლებრივი რეგულირების ფაქტორებს. მასობრივი განადგურების იარაღის გადამტანი შეიარაღების კლასიფიკაციას და მის როლს საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემაში. „ცივი ომის“ ფენომენს და ბიპოლარულ ეპოქაში სტრატეგიული დაშინების პოლიტიკის გეოპოლიტიკას.

მეორე თავი ეთმობა ნატოს მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის პოლიტიკას - ალიანსის პოლიტიკის კონკრეტული შემთხვევის გარჩევას (Case Study). ნატოს სტრატეგიულ კონცეფციას და მასობრივი განადგურების იარაღის: ისტორიას და რეალობას. ნატოს „ბირთვული ტრიადის“ გეოსტრატეგიულ ასპექტებს. კოალიციური სამხედრო დაგეგმარების სტრატეგიას და ბირთვული დაშინების პოლიტიკას.

მესამე თავში განხილულია ნატოს სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების ფაქტორი ალიანსის გეოსტრატეგიის განსაზღვრაში 21-ე საუკუნის პერიოდში. კერძოდ, პოსტ-ბიპოლარული პერიოდის ბირთვული ომის სტრატეგიული მოდელირება. ნატოს ბირთვული შეკავების პოლიტიკა ახალი ასიმეტრიული საფრთხეების პირობებში. ნატოს რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის რეგიონული მიდგომები - შავი ზღვის უსაფრთხოების განზომილების ფარგლებში. მასობრივი განადგურების იარაღი და საქართველოს ფაქტორი გლობალური უსაფრთხოების კონტექსტში.

ნაშრომის დასკვნითი ნაწილი

დასკვნაში მოცემულია კვლევის ზოგადი შედეგები და რეკომენდაციები, რომლის გათვალისწინების და შესაბამისი ღონისძიებების განხორციელების შედეგად ნატოს წევრ სახელმწიფოებს და მსოფლიო პოლიტიკის გლობალურ მოთამაშეებს, პირველ რიგში ბირთვულ სახელმწიფოებს მსოფლიო პოლიტიკის სხვა მოთამაშეებთან ერთად მზაობის შემთხვევაში შეძლებენ გლობალური უსაფრთხოების წინაშე მდგარი საფრთხეების, რისკების და გამოწვევების აღმოფრხვრას ან შემცირებას. რაც საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საკითხის მიმართულებით წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს. აგრეთვე უზრუნველყოს სახელმწიფოებს მასობრივი განადგურების იარაღისაგან მომდინარე საფრთხეებისაგან თავდაცვისუნარიანობის და საფრთხეებზე რეაგირების კუთხით მზადყოფნის გაზრდას. შემოთავაზებულ რეკომენდაციებში აქცენტირებას ვახდენთ საფრთხეებზე რეაგირების საჭირო ზომების უზრუნველყოფის გზებზე, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი ხდება პრაგმატული პოლიტიკის გატარება სახელმწიფოების და საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან მშვიდობის, სტაბილურობის და გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის დაცვისა და შენარჩუნების საქმეში.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი I. ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორის მნიშვნელობის ისტორიული და პოლიტიკური ასპექტები. (ქვეთავები: 1.1. მასობრივი განადგურების იარაღის (მათ შორის ბირთვული იარაღის) არსი, ტიპოლოგია, თეორიული, მეთოდოლოგიური საფუძვლები და მისი პოლიტიკურ-სამართლებრივი რეგულირების ფაქტორები. 1.2. მასობრივი განადგურების იარაღის გადამტანი შეიარაღების კლასიფიკაცია და მისი როლი საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემაში. 1.3. „ცივი ომის“ ფენომენი და ბიპოლარულ ეპოქაში სტრატეგიული დაშინების პოლიტიკის გეოპოლიტიკა).

ნაშრომის აღნიშნულ თავში, შესწავლილი და გაანალიზებულია ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორის მნიშვნელობის ისტორიული და პოლიტიკური ასპექტები. მიმოხილულია თუ რა როლს თამაშობდა ის გლობალურ პოლიტიკაში და გააჩნია თანამედროვე პერიოდში, ასევე რამდენად შეუწყო მასობრივი განადგურების იარაღის არსებობამ მსოფლიოში გარკვეული კონფლიქტები, თუნდაც ლოკალური ომები ბირთვულს სახელმწიფოებს შორის არ გადაზრდილიყო ფართომასშტაბიან შეტაკებებში ან მესამე მსოფლიო ომში. განხილულია ნატოს როლი და მნიშვნელობა საერთაშორისო მშვიდობის დამკვიდრების საქმეში და განიარაღების პოლიტიკის განხორციელებაში. განმარტებულია თუ რას წარმოადგენს მასობრივი განადგურების იარაღი და მის ცალკეულ კომპონენტებს რამდენად დამანგრეველი შედეგის მოტანა შეუძია გლობალური უსაფრთხოებისთვის და მთელი ცოცხალი ორგანიზმებისთვის. მიმოხილულია ის ძირითადი მეთოდები რომელიც შემუშავებულ იქნა მასობრივი განადგურების იარაღისაგან მომდინარე საფრთხეების და გამოწვევების კვლევისა და გაანალიზებისათვის აუცილებელია საჭირო. საუბარია იმაზე თუ რამდენად დიდ როლს თამაშობდა და თამაშობს სტრატეგიული შემტევი შეიარაღება და რა საშუალებებით არის შესაძლებელი აღნიშნული იარაღების გადატანა მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში სამიზნეების გასანადგურებლად. განხილულია „ცივი ომის“ ფენომენი და ბიპოლარულ ეპოქაში სტრატეგიული დაშინების პოლიტიკის გეოპოლიტიკა. რა გავლენა იქონია მსოფლიოზე ცივი ომის პერიოდმა, რამდენად მნიშვნელოვანია დიპლომატიის, მოლაპარაკებების და პრაგმატული პოლიტიკის გატარება გლობალური უსაფრთხოების შენარჩუნებისთვის და იმისთვის, რომ კაცობრიობა სრულიად არ გადაშენდეს. ვეხებით ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორიც არის ბირთვული დაშინების პოლიტიკა რომლის შედეგადაც ორ მტრულად დაპირისპირებულ ბანაკს შორის არ მოხდა ომი, რაც დღევანდელ გეოპოლიტიკურ სურათს სრულად შეცვლიდა და გლობალური უსაფრთხოების არქიტექტურას ჩამოშლიდა.

თანამედროვე პერიოდში საფრთხეების და გლობალური რისკების კლასიფიკაცია უფრო გაიზარდა ახალი ტექნოლოგიების განვითარების ფონზე. მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების შეზღუდვა მნიშვნელოვანია საერთაშორისო უსაფრთხოებისთვის. მასობრივი განადგურების იარაღის ორი ძირითადი განმარტება შეგვიძლია განვიხილოთ, ამერიკული მიდგომის თანახმად - ბირთვული ასაფეთქებელი შეიარაღება, რადიოაქტიური მასალების შეიარაღება,

ლექტალური ქიმიური და ბიოლოგიური შეიარაღება და სხვა სახის შეიარაღება, რომელიც ხასიათდება შედარებით მძლავრი გამანადგურებელი ეფექტით ისეთივე სიმძლავრის, რომელიც გააჩნია ბირთვული ბომბის აფეთქებას ან სხვა ზემოთაღნიშნული იარაღის ტიპებს. რუსული მიდგომის თანახმად მასობრივი განადგურების იარაღი - იარაღის ისეთი სახეობა, რომელსაც გააჩნია შეზღუდული ძალების და საშუალებების მოზიდვის ხარჯზე, გამოიწვიოს მასობრივი დანაკარგები და განადგურების ისეთი მასშტაბები, რომელიც საფუძვლიანად დაამახინჯებს გარემო ბუნებას.

ბირთვული იარაღი არის ასაფეთქებელი მოწყობილობა, რომელიც თავის გამანადგურებელ ენერგიას იღებს ბირთვული რეაქციების შედეგად, როგორცაა ბირთვული გახლეჩის რეაქცია ან ბირთვული გახლეჩის და ბირთვული სინთეზის რეაქციების კომბინაციის შედეგად. ორივე ტიპის რეაქცია, შედარებით მცირე რაოდენობის მატერიიდან გამოყოფს ძალიან დიდი რაოდენობის ენერგიას. ქიმიური იარაღი - გამოიყენებს მომწამვლელ ეფექტს, რომლებსაც შეიცავენ ქიმიური შემცვლელობები და კომპონენტები. ის იწვევს ლექტალურ შედეგებს, სამუდამოდ დასახიჩრებას და ადამიანთა დაინვალიდებას. ქიმიური იარაღის ნიმუშებია: ფოსგენი, გარიჩის მხუთავი გაზი და ქიმიური ელემენტი VX. რადიოლოგიური იარაღი - რადიოლოგიური იარაღი ზოგჯერ მოიხსენიება როგორც „ჭუჭყიანი ბომბები“, რომლის გამოყენება ფიქსირდება რადიოაქტიური მასის გამოფრქვევით, მაგრამ არ შეიცავს ბირთვული „აფეთქების“ ეფექტს. ეს იარაღი ფორმირდება მძლავრი კონვენციური ასაფეთქებელი ძალით, დამუხტული რადიოაქტიური მასალებით. ბიოლოგიური იარაღი - ბიოლოგიური იარაღი მოიცავს ბაქტერიებს, ვირუსებს ან ბიოლოგიური ტოქსინებს, რომლების მიზანმიმართულად მიმოიფრქვევა ჰაერში, ადამიანების მოწამვლის ან ინფიცირების მიზნით, როგორცაა ჯარი და ხალხი. ბიოლოგიური იარაღს მიეკუთვნება: ციმბირის წყლული, რიცინი და ყვავილა.

ბირთვული ტერორით მუქარის თემა, რომელზეც ეტლი მიგვანიშნებდა პირველი ატომური ბომბების აფეთქების მომდევნო დღეებში, თეორიულ მსჯელობას წარმოშობს. ბერნარდ ბროდი თავის ნაშრომში ატომური ბომბის შესახებ სათაურით „*The Absolute Weapon*“ („აბსოლუტური იარაღი“), რომელშიც ხაზს უსვამს ამ სამხედრო იარაღის რევოლუციურ ასპექტს. „აქამდე, ჩვენი მხედართმთავრების ძირითადი მიზანი ომების მოგება იყო. დღეიდან მოყოლებული, მათი მთავარი მიზანი ომების თავიდან აცილება უნდა გახდეს. არ შეიძლება არსებობდეს ამაზე აუცილებელი მიზანი“. ბროდი აღნიშნავს, რომ ატომურ ბომბს მსოფლიოს ყველა ქალაქის განადგურება შეუძლია, რამდენიმე ბომბს კი ყველაფრის და არ არსებობს არავითარი ეფექტური თავდაცვა ამ იარაღის წინააღმდეგ. ატომურ ომში, მიიჩნევა ბროდი ბომბების რაოდენობრივი უპირატესობა არ იქნება სტრატეგიული უპირატესობის გარანტია. თავის ნაშრომში „*ბირთვული სტრატეგიები*“ ლუსიენ პუარიერი აღნიშნავს, რომ ატომური იარაღი კლაუზევიცის დროინდელი „შეუძლებელი“ დამთხვევის წინასწარ განჭვრეტის შესაძლებლობას იძლევა, ომისა მისი ჭეშმარიტი კონცეფციით და რეალური, კონკრეტული ომით. პარადოქსულად, კლაუზევიციის მიერ აბსტრაქციად გააზრებული ომი ბირთვული ცეცხლის გამოყენებით შესაძლებელი ხდება,

რომელიც იმავდროულად, ხელის ერთი მოსმით თავის საბოლოო პოლიტიკურ მიზანს ანადგურებს: არაფერი უშლის ხელს აბსოლუტური ფორმისკენ მის აღზევებას. ატომური იარაღი უნდა იყოს გავრცელებული არა ბრძოლის საწარმოებლად, არამედ მტრის დასარწმუნებლად ომზე უარის სათქმელად. ლუსიენის აზრით ესაა ფუნდამენტური ცვლილების დასაწყისი საერთაშორისო ურთიერთობებში.

ურთიერთდამოკიდებულება ყველაზე მეტად უსაფრთხოებაზე ახდენს გავლენას, კერძოდ - სახელმწიფოების მიერ თავიანთი ტერიტორიების დასაცავად მიღებულ ზომებზე. სხვა საგარეო პოლიტიკური მიზნების მსგავსად, ერთი სახელმწიფოს უსაფრთხოება სხვა სახელმწიფოების ქცევაზეა დამოკიდებული. სწორედ ეს წარმოშობს უსაფრთხოების დილემას, რომლის წინაშეც ყოველი სახელმწიფო დგას: საკუთარი უსაფრთხოების დაცვის ან განმტკიცების მიზნით სახელმწიფომ შეიძლება იმგვარი ზომები მიიღეს, რომლების სხვა სახელმწიფოთა უსაფრთხოებას ამცირებს.

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ, ცივი ომის საწყის ეტაპზე ჩამოყალიბდა შეკავების (containment) ძირითადი დოქტრინა. რომლის ავტორიცაა ამერიკელი დიპლომატი და მეცნიერი ჯორჯ კენანი (მისტერ X). აქვე მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენდა დომინოს ეფექტის არ დაშვება, რაც გულისხმობდა საბჭოთა კავშირის გავლენის ზრდის და მისი საზღვრების მიღმა კომუნიზმის გავრცელების შეკავებას. ორ გლობალურ მოთამაშეს შორის ამავე დროს მიმდინარეობდა იდეოლოგიური ომი.

რაკეტულ-ბირთვულ ერაში ტრადიციული გეოპოლიტიკური იდეების გადასინჯვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მცდელობა ფრანგ გენერალს და მკვლევარს პ. გალუას ეკუთვნოდა. მისი აზრით, თანამედროვე მსოფლიოს გეოპოლიტიკური განზომილების მნიშვნელოვან პარამეტრებს, სახელმწიფოს სივრცით-ტერიტორიულ მახასიათებლებთან ერთად, რაკეტულ-ბირთვული იარაღის გაჩენა წარმოადგენს. ეს უკანასკნელი ათანასწორებს მის მფლობელ სახელმწიფოებს, მიუხედავად იმისა, თუ როგორია მათი გეოგრაფიული მდებარეობა, ზომა, ერთმანეთისგან დაშორება და ა.შ.

თანამედროვე სტრატეგიული შეიარაღების საფუძველს შეადგენს ბირთვული, სარაკეტო-ბირთვული და მაღალი სიზუსტის იარაღი, ხოლო მათი განვითარების მთავარი მიმართულებაა სახმელეთო და საზღვაო ბაზირების დიდი სიშორის მართვადი ბალისტიკური რაკეტების შექმნა, რომლებიც აქვთ აშშ-ს, დიდ ბრიტანეთს, რუსეთს, საფრანგეთსა და ჩინეთს. სტრატეგიული შეტევითი შეიარაღების გამოყენების შესაძლო გლობალური კატასტროფული შედეგები იწვევს საომარი კონფლიქტების შეკავების ფორმებისა და ხერხების ძებნის საჭიროებას.

თავი II. ნატოს მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის პოლიტიკა - ალიანსის პოლიტიკის კონკრეტული შემთხვევის გარჩევა (Case Study). (ქვეთავები: 2.1. ნატოს სტრატეგიული კონცეფცია და მასობრივი განადგურების იარაღი: ისტორია და რეალობა. 2.2. ნატოს „ბირთვული ტრიადის“ გეოსტრატეგიული ასპექტები. 2.3. კოალიციური სამხედრო დაგეგმარების სტრატეგია და ბირთვული დაშინების პოლიტიკა).

მეორე თავში გაანალიზებულია ნატოს მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის პოლიტიკა - ალიანსის პოლიტიკის კონკრეტული შემთხვევის გარჩევა (Case Study). თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკაში გლობალური უსაფრთხოების დამკვიდრებისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელ კომპონენტს წარმოადგენს მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის პოლიტიკის წარმოება, როგორც ალიანსისათვის ასევე, მსოფლიო პოლიტიკის დანარჩენი მოთამაშებისთვის. ახალი სახელმწიფოს ან არასახელმწიფოებრივი აგრესიული აქტორის დამატება აღნიშნული იარაღის რომელიმე კონკრეტული კომპონენტით ნიშნავს ამ იარაღის გამოყენების მეტ შანსს და გლობალური უსაფრთხოებაში ახალი გამოწვევების გამოჩენას. განხილულია კონკრეტული მაგალითები რომლებმაც უდიდესი როლი ითამაშეს გლობალური მშვიდობის დამკვიდრებაში. ნაშრომში საუბარია ნატოს სტრატეგიული კონცეფციებზე და მასობრივი განადგურების იარაღის ისტორიაზე და იმ რთულ რეალობაზე რომლის წინაშეც დადგა მსოფლიო აღნიშნული შეიარაღების შექმნის შემდგომ. მიმოხილულია ის ფაქტორები თუ რატომ ცდებოდა აუცილებლობა ახალი სტრატეგიული კონცეფციების შემუშავება, რა უშლიდა ამას ხელს და როგორ პოლიტიკას ატარებდა ამ დროს საბჭოთა კავშირი და შემდგომ უკვე რუსეთის ფედერაცია და დანარჩენი ბურთვული სახელმწიფოები. განხილულია ის სამი ძირითადი კომპონენტი თუ რისგან შედგება „ბირთვული ტრიადა“, საჰაერო, საზღვაო და სახმელეთო შეიარაღება და მათ მნიშვნელობაზე ომის წარმოებისას და ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საქმეში. თუ რატომ არის აუცილებელი სამივე კომპონენტის ქონა და რამდენა ეფექტურად შეძლებენ სახელმწიფოები თავდაცვასა თუ თავდასხმას ან ყველაზე ცუდი სცენარის შემთხვევაში სრულად ურთიერთ განადგურებას. განხილულია ის ძირითადი მმართველი ორგანიზაციები რომლებიც არიან პასუხისმგებლები თავდაცვის პოლიტიკაზე და ომის წარმოებაზე, ასევე რა თქმა უნდა თუ რა როლი აკისრიათ მათ მშვიდობის შენარჩუნებაში და რამდენად მნიშვნელოვანია მათ მიერ პრაგმატული გადაწყვეტილებების მიღება ომების თავიდან ასაცილებლად. მიმოხილულია სამხედრო დაგეგმარების ის ძირითადი ელემენტები თუ როგორ ხდება ეს პროცესი და რა ადგილი უჭირავს ამაში ბირთვული დაშინების პოლიტიკას.

„ცივი ომის“ პერიოდში ნატომ წარმატებით აიცილა მესამე მსოფლიო ომი და მან შეძლო ეფექტურად ალიანსის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მისი წევრი ქვეყნების ტერიტორიული მთლიანობა და დამოუკიდებლობა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ნატოს-თვის მნიშვნელოვანი გახდა ახალი სტრატეგიული კოცეფციის შემუშავების საკითხი. მკაფიოდ უნდა განსაზღვრულიყო მისი საქმიანობის მომავალი პოლიტიკა, სადაც მნიშვნელოვან საკითხს „ცივი ომის“ შემდგომ მისი გეოპოლიტიკური ტრანზიციის წარმოადგენდა. კერძოდ ძირითად ყურადღება ეთმობოდა ყოფილი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე მისი გავლენის

გაფართოებას. ნატოს ახალი პოლიტიკის საწყისად შეიძლება მივიჩნიოთ და ახალი სტრატეგიის შემუშავებისას ასევე, 1990 წლის ივლისში გამართული ნატოს სამიტი ლონდონში. ალიანსმა ლონდონის სამიტზე რეაგირება მოახდინა იმ ახალ საფრთხეებზე და გამოწვევებზე რომლის წინაშეც აღმოჩნდა.

მნიშვნელოვანია ნატოს დამოკიდებულება ბირთვული, ბიოლოგიური და ქიმიური იარაღის შესაძლო გავრცელებასთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამ საქმეში გარკვეული წინსვლისა, ნატოს წინაშე პრობლემად რჩება რიგ ქვეყნებში ამგვარი იარაღის შექმნისა და გამოყენების შესაძლებლობა. ასევე ალიანსის სტრატეგიული მიზნების განხორციელების გზაზე მთავარ დამაბრკოლებელ ფაქტორებს წარმოადგენს ისეთი რისკები, რომლებიც დაკავშირებულია ტერორისტულ საქმიანობასთან, საბოტაჟთან, ორგანიზებულ დანაშაულთან, სასიცოცხლო რესურსების მიწოდების მოშლასთან, უკანონო მიგრაციასთან და ა.შ.

ნატოს თავდაცვითი სტრუქტურა მიმართულია ბირთვული და ბიოლოგიური იარაღის, მათი გადაზიდვის საშუალებების გავრცელების პოტენციური რისკების აღმოფხვრის უზრუნველსაყოფად. ამავე დროს დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ გრძელდება მუშაობა სარაკეტო თავდაცვითი სისტემის გასაუმჯობესებლად.

მოკავშირეთა ბირთვული ძალების ძირითადი დანიშნულება პოლიტიკურია: მშვიდობის დაცვა, იძულებისა და ნებისმიერი სახის ომის თავიდან აცილება. მოკავშირეთა უსაფრთხოების გარანტია უზრუნველყოფილია ალიანსის სტრატეგიული ბირთვული ძალებით, კერძოდ შეერთებული შტატების, გაერთიანებული სამეფოს და საფრანგეთის დამოუკიდებელი ბირთვული ძალებით. მათ წვლილი შეაქვთ საერთო შეკავებასა და მოკავშირეთა უსაფრთხოებაში. ნატო-ს სტრატეგიული კონცეფციები მორგებულია იყო იმ მომდინარე საფრთხეებზე და გამოწვევებზე, რაც ალიანსის წინაშე იდგა და ახალ სტრატეგიაშიც ნატო იგივე პრინციპებით მოქმედებს. ყოველივე ამის გათვალისწინებით შეიძლება ითვას, რომ ნატო-ს სატრატეგიული კონცეფციები არსებული დროის გათვალისწინებით პასუხობდნენ ალიანსის წინაშე მდგარ საფრთხეებს და გამოწვევებს.

სარაკეტო-ბირთვული შეიარაღების დღევანდელი პრობლემა - „ძველი“ საფრთხის სახესხვაობაა. მაგრამ, იმავდროულად, მას უჩნდება თვისებრივად ახალი განზომილება, რომელიც განპირობებული იყო აღნიშნული შეიარაღების მფლობელთა წრის გაფართოებით და ამ კუთხით მათი ქცევის თავისებურებებით. „ცივი ომის“ წლებში, საბოლოო ჯამში, ჩამოყალიბდა დაპირისპირებულ მხარეთა შეტევით სარაკეტო-ბირთვული შეიარაღების დაპირისპირების სტრატეგიული სტაბილურობა „ორმხრივი გარანტირებული განადგურების“ შესაძლებლობის გათვალისწინებით. ამ სტაბილურობას ავსებდა შეტევითი სარაკეტო-ბირთვული შეიარაღებისგან თავდაცვის ფაქტობრივად სრული უარყოფა.

ახალი ბირთვული სახელმწიფოების წარმოქმნა გეოპოლიტიკური ასპექტების გათვალისწინებით დიდ საფრთხეს უქმნის გლობალურ უსაფრთხოებას. ბირთვული ტექნოლოგიების და ამ სფეროში ექსპერტული ცოდნის გავრცელება შემოთავაზებს იწვევს. რადგან ეს ტექნოლოგიები და არსებული

საექსპერტო ცოდნა შეიძლება ჩაუვარდეთ ხელში ტერორისტებს. მათ სურთ ბირთვული მასალების ხელში ჩაგდება და მასობრივი განადგირების იარაღის სხვა კომპონენტების. ბირთვული იარაღის გამოყენება მომავალში აუცილებლად მნიშვნელოვან გეოპოლიტიკურ ცვლილებებს გამოიწვევს. მაშინ როდესაც თანამედროვე პერიოდში მრავალი სახელმწიფო ცდილობს გააძლიაროს კავშირები ბირთვული იარაღის მფლობელ სახელმწიფოებთან. გლობალური განიარაღებისთვის ბრძოლის საკითხი ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა საერთაშორისო პოლიტიკაში. ბირთვულს სახელმწიფოებს არსებული ბირთვული არსენალის დათმობა და ლიკვიდაცია არ სურთ. ისინი პირიქით არსებული სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების კომპონენტების დახვეწას და გაუმჯობესებას ეწევიან, რაც მსოფლიოს უფრო დიდი საფრთხის წინაშე აყენებს.

ნატოს ერთ-ერთ მთავარ პოლიტიკურ ხელმძღვანელ ორგანოს წარმოადგენს ბირთვული დაგეგმვის ჯგუფი, რომელიც ალიანსის ბირთვული პოლიტიკის ფარგლებში იღებს გადაწყვეტილებას. იგი წარმოადგენს ბირთვულ საკითხებში ნატოს უმაღლეს ორგანოს რომლის შემადგენლობაშიც შედიან ნატოს წევრი სახელმწიფოების თავდაცვის მინისტრები, საფრანგეთის გამოკლებით.

თავი III. ნატოს სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების ფაქტორი ალიანსის გეოსტრატეგიის განსაზღვრაში 21-ე საუკუნის პერიოდში. (ქვეთავები: 3.1. პოსტ-ბიპოლარული პერიოდის ბირთვული ომის სტრატეგიული მოდელირება. 3.2. ნატოს ბირთვული შეკავების პოლიტიკა ახალი ასიმეტრიული საფრთხეების პირობებში. 3.3. ნატოს რაკეტაწინააღმდეგო თავდაცვის რეგიონული მიდგომები - შავი ზღვის უსაფრთხოების განზომილების ფარგლებში. 3.4 მასობრივი განადგურების იარაღი და საქართველოს ფაქტორი გლობალური უსაფრთხოების კონტექსტში.

მესამე თავში განხილულია და გაანალიზებულია, თანამედროვე დროში ალიანსის წინაშე არსებული და მოსალოდნელი საფრთხეები, რისკები. ყურადღება გამახვილებული, თუ როგორ ებრძვის და რა სტრატეგიებს იყენებს ალიანსი გამოწვევების წინააღმდეგ რეაგირებისთვის. განხილულია და მოყვანილია მაგალითები თუ როგორ ამუშავებენ ბირთვული სახელმწიფოები ბირთვული ომის მოდელირებებს და რა ფაქტორებზე აახვილებენ ყურადღებას. ასევე თუ რომელ სტრატეგიებს იყენებენ თავდაცვისა და თავდასხმის საწარმოებლად. საუბარია იმ გამოწვევებზე რომლის წინაშეც დგება ალიანსის უსაფრთხოება როდესაც მტერი უცნობია და საფრთხემ შეიძლება თავი იჩინოს ყოლელ წამს. რა ტაქტიკას იყენებს ნატო და რა რეაგირების მექანიზმები გააჩნია მას ასიმეტრიულ საფრთხეებზე რეაგირების მიმართულებით. საუბარია იმ ძირითად სირთულეებზე და შესაძლებლობებზე რომელიც გააჩნია ნატოს რაკეტაწინააღმდეგო თავდაცვის კონტექსტში. განხილულია რეგიონული პოლიტიკის ის ძირითადი მიდგომები და მახასიათებლები რომელიც გააჩნია ნატოს შავი ზღვის უსაფრთხოების განზომილებაში. ასევე, განხილულია კვლევის შედეგები და ის მიდგომები თუ როგორ უნდა იმოქმედონ სახელმწიფოებმა და პირველ რიგში სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგირების იარაღის მფლობელმა

სახელმწიფოებმა გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. განხილულია საქართველოს ფაქტორი და როლი მასობრივი განადგურების იარაღის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში. ძირითადი საქმიანობა და პოლიტიკა რომელსაც საქართველო ატარებს პარტნიორობთან ერთად გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფისა და დაცვის საქმეში. ასევე, აღნიშნული მიმართულებით საქართველოს წინაშე არსებული რისკები, საფრთხეები და გამოწვევები.

ნატოს ალიანსს უწევს ბრძოლა 21-ე საუკუნის ახალ საფრთხეებთან და ამავე დროს ისეთ საფრთხეებთან რომელიც 20-ე საუკუნის პირმშოა მასობრივი განადგურების იარაღის შექმნის სახით, მაგრამ ახალი ტექნოლოგიების განვითარების ფონზე მოითხოვს სხვა მიდგომებს და სტრატეგიებს. აკადემიურ და პოლიტიკურ წრეებში მწვავედება დებატები ბირთვულ იარაღთან დაკავშირებით. საქმე ეხება მცირე მასშტაბის ბირთვული ომების წარმოების და „ტაქტიკური ბირთვული იარაღის“ შესაძლებელ გამოყენებას. ეს უკანასკნელი ნაკლებად ძლიერი იარაღია, რომელიც თეორიულად შეიძლება ჩვეულებრივმა შეიარაღებულმა ძალებმა გამოიყენონ მტრის წინააღმდეგ ან სამხედრო ესკალაციის საწყის ეტაპზე. ომი რომ ლიმიტირებული იყოს, მისი პოლიტიკური მიზნებიც ასეთივე უნდა იყოს. აშკარაა, რომ დაუნდობელი ომის ლოგიკაში ჩაწერილი მოწინააღმდეგის უპირობო კაპიტულაცია აღარაა მისაღები. ტოტალური გამარჯვება ძალზე ახლოს დგას ტოტალურ მარცხთან. მართლაც, შეზღუდული მიზნის ცნება კონფლიქტურ ურთიერთობაში ძნელად განსასაზღვრია. ერთ-ერთი ბანაკისთვის ლიმიტირებული ომის მიზანი, შეიძლება მეორისთვის უპირველესი გახდეს.

ბირთვული ომის სტრატეგიულ მოდელირებაზე ბევრი ექსპერტი და მეცნიერი მუშაობს, სადაც მნიშვნელოვანია განსაზღვრა იმ საფრთხეების და რისკების თუ რისწინაშე დადგება ესა თუ ის სახელმწიფო. რაც შეეხება ბირთვულ სახელმწიფოებს ისინი ცდილობენ შექმნან უფრო ზუსტი, მძლავრი ბირთვული რაკეტები, რომელთა განადგურებას სხვადასხვა ანტისარაკეტო სისტემები ვერ შეძლებენ. მოდელირების დროს მრავალი ფაქტორია გასათვალისწინებელი მოქმედების ზონა, შემდეგ მოქმედების რადიუსი რამდენად შეუძლია ანტისარაკეტო სისტემებს ბირთვული ქობინების გადაჭერა, სხვადასხვა ტერიტორიაზე აფეთქდების შემდეგ რა ზიანი მიაღებდა სხვადასხვა სამხედრო თუ სამოქალაქო ობიექტებს და ადამიანებს. „ცივი ომის“ დროს აშშ-ში და საბჭოთა კავშირი ბირთვული ომის სხვადასხვა სცენარებს ამუშავებდნენ, სადაც მათი სამხედრო პოტენციალის ყველა ელემენტი იყო წარმოდგენილი სახმელეთო, საჰაერო და საზღვაო კომპონენტები ანუ ბირთვული ტრიადის. ნატოს ოფიციალურ წრეებში ხმამაღლა საუბრობენ რუსეთის მიერ ბირთვული თავდასხმის შესაძლებლობაზე, რაზეც მათივე თქმით მეტყველებს რუსეთი მიერ „ცივი ომის“ დასულების შემდეგ გააქტიურებული ფართომასშტაბიანი სამხედრო წვრთნები, სადაც რუსეთმა ბირთვული იერიშის სცენარით ბირთვული თავდასხმის მოდელირება ნატოს წევრ სახელმწიფოებზე განახორციელა.

თანამედროვე პერიოდში საერთაშორისო ურთიერთობების სფერო ბევრი გამოწვევის წინაშე დგას და ამავე დროს გლობალური უსაფრთხოების გარემოს „სტრატეგიული ასიმეტრიული გამოწვევის“ საფრთხეების სახით ექმნება მნიშვნელოვანი პრობლემები. ასიმეტრიული საფრთხეებისგან ჩვენ შეგვიძლია

გამოვყოთ რამდენიმე სახე რომელიც პირდაპირ უქმნის რისკებს მას ესნია: ჰიბრიდული ომი, მასობრივი განადგურების იარაღი, ტერორიზმი, კიბერტერორიზმი, ბირთვული იარაღის შექმნა და გავრცელება.

თანამედროვე საერთაშორისო სტრატეგიული სტაბილურობისთვის საკმაოდ დიდ საფრთხეს წამოადგენს ჰიპერბერითი სარაკეტო სისტემები, იქიდან გამომდინარე, რომ დღეისათვის ეს ტექნოლოგიები წარმოადგენენ ყველაზე უსწრაფეს სამხედრო შეიარაღებას მსოფლიოში. აღნიშნული ჰიპერბერითი სისტემების დაჭერა ანტისარაკეტო სისტემებისთვის და რაკეტაწინააღმდეგო მოდულებისთვის ძალიან რთულ ამოცანას წარმოადგენს. ღიად შეიძლება იტყვას, რომ ყველა სახელმწიფოსთვის საკმაოდ დიდ პრობლემას და საფრთხეს წარმოადგენს ჰიპერბერითი რაკეტები. „ჰიპერბერით სარაკეტო სისტემას გააჩნია 8-დან 12-მდე მახ-ის სიჩქარე (მახ-ი მაღალი სიჩქარეების სადემონსტრაციოდ შემოღებული სიდიდეა, რომელიც აჩვენებს, თუ რამდენჯერ აღემატება ამა თუ იმ ობიექტის სიჩქარე ბერის სიჩქარეს), რაც გულისხმობს იმას, რომ ეს არის ყველაზე დიდი სიჩქარე. მას შეუძლია ძალიან მოკლე დროში საკმაოდ სწრაფად მიაღწიოს დანიშნულების ადგილზე. ეს არის ყველაზე უკეთესი ვარიანტი არსებულთა შორის. ჰიპერბერითი სარაკეტო კომპლექსები იმით არის კარგი, რომ ეს არის დაახლოებით მე-5 თაობის სარაკეტო კომპლექსი, რომელთა გადაჭერა რაკეტაწინააღმდეგო სისტემისთვის, ფაქტობრივად, შეუძლებელია ამ ეტაპზე.

საქართველო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საერთაშორისო პოლიტიკაში გლობალური უსაფრთხოების დაცვის საქეში, რადგან ის პარტნიორებთან ერთად ებრძვის მასობრივი განადგურების იარაღისგან მომდინარე საფრთხეებს და გამოწვევებს. საქართველო ჩართული არის საერთაშორისო სამშვიდობო მისიებში და საკმაოდ დიდი წვლილი შეაქვს ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ყველაფრის გათვალისწინებით დადგა აუცილებლობა შეგვემუშავებინა საქართველოს მასობრივი განადგურების იარაღის თავდაცვის ეროვნული სამხედრო სტრატეგია. აღნიშნული სტრატეგიის შედეგად გაიზრდება საქართველო თავდაცვისუნარიანობა, რაც მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს გლობალური უსაფრთხოებისთვის ამავე დროს.

**საქართველოს მასობრივი განადგურების იარაღის თავდაცვის ეროვნული
სამხედრო სტრატეგია**

(ავტორისეული პროექტი)

ზოგადი სქემა

I ნაწილი

საქართველოს მასობრივი განადგურების იარაღის თავდაცვის ეროვნული
სამხედრო სტრატეგიის ძირითადი ფაქტორები

- 1) შესავალი;
- 2) ბირთვული, ბიოლოგიური, ქიმიური და რადიოლოგიური უსაფრთხოების განზომილება;
- 3) მასობრივი განადგურების იარაღისგან მომდინარე საფრთხეების კლასიფიკაცია და ეროვნული უსაფრთხოების ძირითადი პრინციპები;
- 4) მასობრივი განადგურების იარაღისგან მომდინარე საფრთხეები, რისკები და გამოწვევები;
- 5) მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების მიმართულებით კონფლიქტური ზონების როლი და გარე საფრთხეების ფაქტორი;
- 6) ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;
- 7) მასობრივი განადგურების იარაღის გაურცელებლობის კონტროლი;
- 8) მასობრივი განადგურების იარაღის უსაფრთხოების სამართლებრივი ასპექტები;
- 9) ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პოლიტიკური ამოცანები.

II ნაწილი

**საქართველოს როლი გლობალურ პოლიტიკის სისტემაში მასობრივი
განადგურების იარაღის გაურცელებლობაში**

- 2.1 საქართველოს მიდგომები და მექანიზმები მასობრივი განადგურების იარაღის გაურცელებლობი საქმეში;

- 2.2 თანამშრომლობის მექანიზმები საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და ევრო-ატლანტიკურ ალიანსთან გაუვრცელებლობის საკითხებში;
- 2.3 კავკასიის რეგიონში მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხში თანამშრომლობა;
- 2.4 მასობრივი განადგურების იარაღის ჰორიზონტალური გაუვრცელებლობის კონტროლი;
- 2.5 კიბერ-უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხი.

III ნაწილი

მასობრივი განადგურების იარაღი და საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური უსაფრთხოება

- 3.1 საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური მდგომარეობის ანალიზი მასობრივი განადგურების იარაღის კონტექსტში;
- 3.2 შიდა პოლიტიკური მექანიზმები მასობრივი განადგურების იარაღის უკანონო მოძრაობის და გავრცელების კუთხით;
- 3.3 ეროვნული სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობების კოორდინაცია მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხებში;
- 3.5 ბრძოლა მასობრივი განადგურების იარაღის უკანონო ვაჭრობის და ტერორიზმის წინააღმდეგ და სტრატეგიული კომუნიკაციების დაცვა;
- 3.6 სამოქალაქო და სამხედრო თავდაცვითი ინფრასტრუქტურის შექმნა-მოდერნიზება;
- 3.7 მასობრივი განადგურების იარაღის ინციდენტების ოპერატიული მართვის ჯგუფის შექმნა.

დასკვნა

დასკვნაში ჩამოყალიბებულია კვლევის ძირითადი შედეგები, პასუხები საკვლევ კითხვებზე, ჰიპოთეზის დადასტურება და კონკრეტული რეკომენდაციები სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის როლზე და მნიშვნელობაზე ევროატლანტიკური ალიანსის გეოსტრატეგიის და გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფასა და დაბალანსებული პოლიტიკის შედეგად დამკვიდრებაში, რაც გულისხმობს შემდეგს:

სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორი საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემაში საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. 21-ე საუკუნეში იზრდება საერთაშორისო უსაფრთხოების წინაშე მდგარი საფრთხეების და გამოწვევების განზომილება. რაც საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას და შესწავლას იმ საკითხების რომელიც ზემოქმედებს უსაფრთხოების სტაბილურობაზე. მასობრივი განადგურების იარაღის კლასიფიკაცია და სტრატეგიული შეიარაღების მოდელები გვიჩვენებს თუ რამდენად საშიშ და მომავალში შეიარაღებაზეა საუბარი.

შეიარაღების და მასობრივი განადგურების იარაღის კომპონენტების გავრცელებას „ცივი ომის“ პერიოდში მოჰყვა საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემაში რისკების, საფრთხეების და გამოწვევების ზრდა, რამაც კაცობრიობა ახალი გლობალური საფრთხეების წინაშე დააყენა. ბიპოლარულ სისტემაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა არსებული მსოფლიო წესრიგი, რომელმაც ცივი ომის დასრულების შემდგომ ტრანსფორმაცია განიცადა პოსტ-ბიპოლარულ ეპოქაში და ჩამოყალიბდა მრავალპოლარული სისტემა. ცივი ომის დროს საერთაშორისო ურთიერთობათა ბიპოლარულმა ხასიათმა და სტრატეგიულმა ბირთვულმა პარიტეტმა დიდწილად შეცვალეს სამხედრო ძალების ფუნქციები და გამოყენების მექანიზმები. ძირითადი საკითხს მასობრივი განადგურების იარაღის შეზღუდვა და განიარაღება წარმოადგენდა, ასევე უმთავრეს ამოცანად იქცა პოტენციური აგრესიის შეკავება. ამან უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა ორ დაპირისპირებულ სისტემას შორის სამხედრო შეტაკების შეკავებაში.

გლობალიზაციის პირობებში, მაშინ როცა მოხდა საერთაშორისო ტერორიზმის ევოლუცია, მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენებით ტერორიზმი განსაკუთრებით საშიში გახდა. რთულია იმის განსაზღვრა თუ რა შედეგები შეიძლება მოყვეს მასობრივი განადგურების იარაღის უკანონო გავრცელებას და ტერორისტების ხელში მის აღმოჩენას საერთაშორისო უსაფრთხოებაში. სწორედ აღნიშნული საფრთხეებისგან დაცვის მიზნით აუცილებელია ნატო-ს და საერთაშორისო ორგანიზაციების მაქსიმალური ჩართულობა არსებული რისკების და საფრთხეების აღსაკვეთად.

ჩატარებული კვლევის და ანალიზის შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ სტრატეგიული დამრტყმელი იარაღის და მასობრივი განადგურების იარაღის არსებობის პირობებში თანამედროვე საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემა ბევრად დაუცველია ისეთი რისკებისგან და საფრთხეებისგან, რაც აღნიშნული შეიარაღებისგან მომდინარეობს. საფრთხეების შემცირების, გამოვლენის, პრევენციის და მათზე რეაგირებისთვის საჭიროა აღნიშნული იარაღების მუდმივი

შესწავლა და შეფასება. ასევე, ახალი რისკების, საფრთხეების და გამოწვევების ფონზე, აუცილებელია განხორციელდეს სტრატეგიების და სამოქმედო გეგმების პერიოდული განახლება.

გლობალური უსაფრთხოების კონტექსტში ყველაზე მნიშვნელოვანია უსაფრთხოების სტაბილური გარემო იქნას შენარჩუნებული და მსოფლიოში არ განვითარდეს ახალი დაპირისპირების და კონფლიქტის კერები. ახალი ტექნოლოგიების განვითარებამ ბირთვულ უსაფრთხოებაში შექმნა ახალი გამოწვევები რამაც სრულიად შეცვალა უსაფრთხოების არქიტექტურა და გლობალურ მოთამაშეებთან ერთად სხვა სახელმწიფოებსაც მოუწიათ ახალი უსაფრთხოების გარემოს გააზრება. აქ კი გარკვეულწილად მოხდა იმ რისკების განსაზღვრა თუ რა შეიძლება მოჰყვეს ბირთვული კონფლიქტის დაწყებას თუნდაც ეს არ იყოს ფართომასშტაბიანი და ლოკალური კონფლიქტის სახეს ატარებდეს. პოსტ-ბიპოლარული ომის სტრატეგიული მოდელირება რომელსაც ახდენენ ბირთვული სახელმწიფოები მიყვარათ იმ დასკვნამდე, რომ ბირთვული კონფლიქტი გამადაზღვრებელ შედეგებს გამოიწვევს სრულიად გლობალური მსოფლიოსთვის. აქედან გამომდინარე უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭება ბირთვული შეკავების სტრატეგიას, რომელიც ემყარება ორ მთავარ პირობას: მოულოდნელი თავდასხმის შემდეგ საპასუხო ზომების მიღების, რაც გულისხმობს ღირსეული პასუხის გაცემას მოწინააღმდეგისათვის, შურისძიების სურვილი უნდა განიხილებოდეს, როგორც შესაძლებლობა, თუმცა აუცილებელი არაა, როგორც მოცემულობა.

საკვლევი კითხვების პასუხად შეიძლება ითქვას, რომ ნატოს სტრატეგიული დამრტყმელი შიარალების ფაქტორი ევროატლანტიკური უსაფრთხოების კონტექსტში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს და სტრატეგიულ დონეზე მიმდინარეობს ნატოს ბირთვული პოლიტიკის შემუშავება. სტრატეგიული დამრტყმელი შიარალების გამოყენების კონტროლის და გაუვრცელებლობის მიმართულებით ნატო თავის პარტნიორებთან აქტიურად თანამშრომლობს. ნაშრომში აღნიშნულია მასობრივ განადგურების იარაღის არსი, ტიპოლოგია და ძრითადი კომპონენტები. ევროატლანტიკური უსაფრთხოების კონტექსტში მას უდიდესი როლი გააჩნია საფრთხეებზე რეაგირების საქმეში, ნატო უდიდეს როლს უთმობს მასობრივი განადგურების იარაღისგან მომდინარე საფრთხეების შემცირებას და არსებული რისკების განეიტრალებას. ევროატლანტიკური ალიანსის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა სტრატეგიული დამრტყმელი შიარალების და მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის და გამოყენების არ დაშვების კონტექსტში. საკვლევის კითხვებზე პასუხის გაცემის, კვლევების, არსებული მონაცემების და მასალების ანალიზის შედეგად ჰიპოთეზა დასტურდება.

ცხადია, რომ ყველა ზემოჩამოთვლილი პროცესი და ახალი საერთაშორისო უსაფრთხოების პარამეტრების განმსაზღვრელი ფაქტორი იმყოფება ცვლილების სტადიაში. მათი ხვედრითი წილი გლობალურ საერთაშორისო ურთიერთობაში ერთნაირი არ არის და ამასთან ერთად იცვლება კიდევ. ერთდროულად მუშაობენ ტენდენციები ურთიერთთანამშრომლობისა და კონფლიქტურობის. უსაფრთხოების დილემამ საერთაშორისო სისტემის ახალი სახე ჩამოაყალიბა.

უსაფრთხეების დილემის პირობებში, როცა ასიმეტრიული საფრთხეების პროგნოზირება და მათზე რეაგირება საკმაოდ რთულია, საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემა დაუცველი ხდება. მოცემული გამოწვევების ფონზე ნატოს როლი იზრდება, როგორც სამხედრო-პოლიტიკური ორგანიზაციისა რომელიც სწორედ მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის საკითხზე მუშაობს. იმისთვის, რომ აღნიშნული იარაღი არ აღმოჩნდეს ავტორიტარული რეჟიმების, ტერორისტების თუ არაკონტროლირებადი ძალების ხელში. საერთაშორისო უსაფრთხოების დაცვის საკითხი უფრო აქტუალური გახდა თანამედროვე გამოწვევების ფონზე, რაც საჭიროებს ფართო შესწავლას.

ნაშრომში წარმოჩენილი მეცნიერული ხედვა და ანალიზი ხელს შეუწყობს მასობრივი განადგურების იარაღის და სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების როლის მსოფლიო პოლიტიკაში უკეთ გაანალიზებას, მნიშვნელოვანია მათი შესწავლა საფრთხეების უკეთ წარმოსაჩენად, რაც საბოლოოდ სწორ კლასიფიკაციამდე მიგვიყვანს. მოცემული საკითხის უკეთ შესწავლა და გაანალიზება ხელს შეუწყობს მათგან მომდინარე საფრთხეების პრევენციას, რაც საკმაოდ აუცილებელი აღნიშნული შეიარაღების გამოყენების და გავრცელების წინააღმდეგ ბრძოლისთვის.

რეკომენდაციის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, საერთო ჯამში ნაშრომის მიზნები და ამოცანებია, ხელი შეუწყოს, როგორც ქვეყნის მასშტაბით, ასევე საერთაშორისო დონეზე მასობრივი განადგურების იარაღისგან და სტრატეგიული დამრტყმელი იარაღისგან მომდინარე საფრთხეებისადმი ერთიანი მიდგომის ჩამოყალიბებას. რაც მთავარია აღნიშნული საფრთხეების ინციდენტების მართვას ისეთი მიმართულებით, როგორიცაა გამოვლენა, მზადყოფნა, პრევენცია და რეაგირება. მნიშვნელოვანია ბირთვული, ქიმიური, რადიაციული და ბიოლოგიური საფრთხეების შემცირების მიზნით სახელმწიფოებმა შეიმუშაონ სწორი ეროვნული სტრატეგიები, მიდგომები და გაითავისონ თუ რამდენად დიდ საფრთხეებთან აქვთ საქმე გლობალური მასშტაბით.

ახალი ასიმეტრიული საფრთხეების ფონზე აუცილებელია კრიტიკული ბირთვული ობიექტების დაცვის გამკაცრება, რადგან ტერორისტების მიზანს წარმოადგენს ბირთვული იარაღის მოპოვება და ბირთვული კომპონენტების, რაც უდიდეს ზიანს მიაყენებს კაცობრიობას. სტრატეგიული ასიმეტრიული გამოწვევის და ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში ყველა სახელმწიფო ერთიანი უნდა იყოს და ერთმანეთს უნდა მიაწოდონ ინფორმაცია რათა მოხდეს ტერორისტული აქტების გამოვლენა და აღკვეთა, ასევე ტერორისტების გამოსავლენად. ამ პროცესებში მნიშვნელოვანია საქართველოს ჩართულობა და ჩვენს პარტნიორებთან ერთად ბრძოლა გლობალური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. მნიშვნელოვანია შიდა უსაფრთხოების სისტემის და მზადყოფნის გაძლიერება მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის უზრუნველსაყოფად. საქართველო უნდა შეუერთდეს და მხარი დაუჭიროს ყველა იმ სასარგებლო რეკომენდაციებს და ხელშეკრულებებს რომელიც შემუშავებული იქნება საერთაშორისო ორგანიზაციების, აქტორების მიერ მშვიდობის უზრუნველყოფის საქმეში. მასობრივი გადანგურების იარაღისგან მომდინარე

საფრთხე ემუქრება, როგორც აღნიშნული იარაღის მქონე სახელმწიფოებს, ასევე იმ სახელმწიფოებს რომელთაც არ გააჩნიათ შესაბამისი იარაღი.

თანამედროვე პერიოდში ნათლად შეიძლება ითქვას მსოფლიო იმყოფება ახალი „ცივი ომი“-ს პირობებში, რომელმაც შეიძლება ძალიან ცუდი სახე მიიღოს. ქვეყნები ავითარებენ ანტისარაკეთო სისტემებს, მაგრამ ეს სისტემები ბოლომდე ვერ უზრუნველყოს ქვეყნების დაცვას სარაკეტო დარტყმებისაგან, მითუმეტეს მაშინ როდესაც შექმნილია ჰიპერბგერითი რაკეტები და მიმდინარეობს მათი დახვეწა და მოდერნიზება. მსოფლიო საჭიროებს გააზრებას გლობალური უსაფრთხოების აუცილებლობის და ახალი სამშვიდობი ხელშეკრულებების დადებას, რომლებიც უნდა ემსახურობდნენ გლობალურის უსაფრთხოების მიღწევას, ასევე პასუხობდნენ თანამედროვეობის გამოწვევებს და იმ ცვლილებებს, რაც მიმდინარეობს მსოფლიოში.

ინფორმაცია ნაშრომის აპრობაციის შესახებ

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა დაკულტეტის საგამოცდო კომისიაში, დაცულ იქნა სამი კოლოქვიუმი და ერთი სემინარი

სამი კოლოქვიუმი (თითოეული არის სადისერტაციო ნაშრომის ნაწილი)

1. კოლოქვიუმი #1 - „ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში მასობრივი განადგურების იარაღის ფაქტორის მნიშვნელობის ისტორიული და პოლიტიკური ასპექტები“.
2. კოლოქვიუმი #2 - „ნატოს მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის პოლიტიკა - ალიანსის პოლიტიკის შემთხვევითი გარჩევა (საქმის შესწავლა)“.
3. კოლოქვიუმი #3 - „ნატოს სტრატეგიული დამრტყმელი შეიარაღების ფაქტორი ალიანსის გეოსტრატეგიის განსაზღვრაში 21-ე საუკუნის პერიოდში“.

თემატური სემინარი (ეძღვნება დარგის/ქვედარგის აქტუალურ საკითხს და არ წარმოადგენს სადისერტაციო თემის ნაწილს)

1. საერთაშორისო ტერორიზმის ფაქტორი გლობალური უსაფრთხოების კონტექსტში.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

სტატიები:

1. „ნატოს ბირთვული შეკავების პოლიტიკა ასიმეტრიული საფრთხეების კონტექსტში“, რეფერირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი

„პოლიტო/ლოგოს“, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის, I გამოცემა, ივლისი, 2019 წ.

2. „1987 წლის ხელშეკრულების გაუქმება შუალედური და მოკლე დიაპაზონის რაკეტების ლიკვიდაციის შესახებ და მისი გავლენა რეგიონულ უსაფრთხოებაზე სამი ზღვის რეგიონის ეგიდით (ბალტიისპირეთის, ადრიატიკის-შავი ზღვის სივრცე)“, რეფერირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „ANTE PORTAS Security Studies“, N 13-ში. 2019 წ. (ინგლისურ ენაზე)
3. „სტრატეგიული უსაფრთხოების დილემის გეოპოლიტიკა და მისი შედეგები ევროატლანტიკური საზოგადოებისთვის - ახალი რეალობები ნატოს თანამედროვე ბირთვული პოლიტიკისთვის“, რეფერირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „American Studies Periodical“, შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი. N 12-ში. 2019 წ. (ინგლისურ ენაზე)
4. „კიბერ ომი, როგორც ასიმეტრიული საფრთხის ფენომენი და კიბერბირთვული უსაფრთხოების საფრთხეები“, რეფერირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi“, ჩერნოვცის ეროვნული უნივერსიტეტი, N 40-ში. 2019 წ. (ინგლისურ ენაზე)
5. „ასიმეტრიული საფრთხეების და ჰიბრიდული ომის გავლენა გლობალურ უსაფრთხოებაზე და ნატოს როლი მშვიდობის უზრუნველყოფაში“, რეფერირებადი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი „ANTE PORTAS Security Studies“, N 11-ში. 2018 წ. (ინგლისურ ენაზე)

მონოგრაფია:

1. „ნატო და არასახელმწიფოებრივი აგრესიული რელიგიური აქტორები („ისლამური სახალიფო“, „ალ-კაიდა“ და „თალიბანი“) - მეოთხე თაობის ომის სტრატეგია და მისი რეგიონული და ეროვნული უსაფრთხოების

გეოპოლიტიკური ასპექტები (2010-2019 წლები)“. კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბილისი - 2020.

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები:

1. „ასიმეტრიული საფრთხეების და ჰიბრიდული ომის გავლენა გლობალურ უსაფრთხოებაზე და ნატოს როლი მშვიდობის უზრუნველყოფაში“. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია: „ასიმეტრიული კონფლიქტები და ჰიბრიდული ომები XXI საუკუნეში“, 23-25 მაისი, 2018 წ. (პოლონეთი)
2. „ბირთვული იარაღის როლი გლობალურ პოლიტიკაში და ირან-აშშ-ს თანამედროვე პოლიტიკური ურთიერთობები“, საქართველო-ირანის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილ მეოთხე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. 20 დეკემბერი, 2018.
3. „სტრატეგიული უსაფრთხოების დილემის გეოპოლიტიკა და მისი შედეგები ევროატლანტიკური საზოგადოებისთვის - ახალი რეალობები ნატოს თანამედროვე ბირთვული პოლიტიკისთვის“, ამერიკითმცოდნეობის მეთორმეტე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. 2 დეკემბერი, 2019.
4. „1987 წლის ხელშეკრულების გაუქმება შუალედური და მოკლე დიაპაზონის რაკეტების ლიკვიდაციის შესახებ და მისი გავლენა რეგიონულ უსაფრთხოებაზე სამი ზღვის რეგიონის ეგიდით (ბალტიისპირეთის, ადრიატიკის-შავი ზღვის სივრცე)“, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია: ინტერმერიუმიდან სამი ზღვის ინიციატივამდე, ინტეგრაციის და კოლექტიური უსაფრთხოების კონცეფციები ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში 20-ე და 21-ე საუკუნეში, 17-18 ოქტომბერი, 2019 წ. (პოლონეთი)

Caucasus International University

Faculty of Social Sciences

Doctoral Educational Program in Political Sciences

Right of Authorship

Alika Guchua

„The Strategic Strike Weapon and Its Defining Policy in aegis of the Euro-Atlantic Security Geostrategy: NATO and Weapons of Mass Destruction (WMD)“

Abstract dissertation Presented for the degree of Doctor of Political Science

Tbilisi, 0142, Georgia

2020

Research Director:

Vakhtang Maisaia

Doctor of political sciences

Caucasus International University

Professor

Official reviewers:

Nika Chitadze

Academic Doctor of Geography,

International Black Sea University

Associate Professor

Davit Kukhalashvili

Doctor of History,

Caucasus International University

Associate Professor

Defense of the thesis will take place on november 24, 2020, 15:00 pm, in the
Dissertation Council of the Caucasus International University Faculty of
Social sciences

Address: 0141, Chargali Str. CIU, Building 1, Room 305

Read the thesis is possible in the library of the Caucasus international
University

Secretary of the Dissertation Board

Petre Mamradze,

Associate Professor of the Caucasus international University

Annotation

The dissertation paper is devoted to strategic strike weapons and its defining policies in the Euro-Atlantic Security Geostrategy. In particular, it discusses the role and importance of NATO and weapons of mass destruction in world politics, what impact they have on various processes in the context of global security. The paper analyzes the factor of strategic strike weapons and weapons of mass destruction, what impact they have on the policies of the Euro-Atlantic Alliance and the states within it, the rest of the world, and geopolitical processes in general. Besides, the key factors in maintaining global security are identified that contribute to providing security or delay this process.

The paper consists of an introduction, three chapters, nine subchapters, expert research, and a conclusion, and is accompanied by a bibliography and annexes as well.

In the introduction the relevance of the research topic is discussed; The purpose of the research, the objectives, the subject of the research, the theoretical-methodological foundations are presented; The main results and scientific novelty of the paper are formulated; The scientific novelty of the paper and the information base is shown.

The first chapter concentrates on a review of the historical and political aspects of the importance of the weapons of mass destruction in the Euro-Atlantic area. What role it played in global politics and despite some tense political processes, how much it contributed to the prevention of local wars between nuclear states, in regard not to escalate this situation into large-scale clashes or even into World War III. The role and importance of NATO in the establishment of international peace and the implementation of the policy of disarmament are discussed.

The first subchapter of the first chapter is dedicated to the essence, typology, methodological foundations of weapons of mass destruction (including nuclear weapons), and the factors of its political-legal regulation. It explains what weapons of mass destruction are and how their components can have devastating consequences for global security and all living organisms. The main methods developed to investigate and analyze the threats and challenges posed by weapons of mass destruction are reviewed.

The second subchapter of the first chapter discusses the classification of the portable armament of weapons of mass destruction and its role in the international security system. How big role the strategic offensive weapon has played and continues to play, and by what means it is possible to move these weapons to destroy targets around the world.

In the third subchapter of the first chapter, the phenomenon of the "Cold War" and the geopolitics of strategic intimidation in the bipolar era are discussed. What impact did the Cold War period have on the world, how important are diplomacy, negotiation, and pragmatic policy to maintain global security and ensure that humanity is not completely extinct. We are dealing with an important issue such as the nuclear intimidation policy,

because of which a war between two hostile opposing camps has been prevented, which would completely have changed the current geopolitical picture and collapsed the architecture of global security.

In the second chapter, the policy of non-proliferation of NATO weapons of mass destruction is described - a case study of alliance policy. In modern international politics, carrying out a policy of non-proliferation of weapons of mass destruction is a vital component for global security, both for the Alliance and other players in world politics. Adding a new state or non-state aggressive actor with any of these specific components of a weapon means more chances of using that weapon and the emergence of new challenges in global security. Specific examples have been discussed that have played a major role in establishing global peace.

The first subchapter of the second chapter speaks about NATO's strategic concepts and the history of weapons of mass destruction and the difficult reality the world has faced since the creation of these armaments. The factors that led to the development of new strategic concepts, what prevented them from happening, and how the policy has been carried out by the Soviet Union and then the Russian Federation and other nuclear states are discussed as well.

The second subchapter of the second chapter includes Geostrategic aspects of NATO's "nuclear triad". The three main components of the "nuclear triad", air, naval and ground reconnaissance, and their importance in the conduct of the war and in ensuring the country's security are discussed. Why it is necessary to have all three components and how effectively states will be able to defend or attack or, in the worst-case scenario, destroy each other.

In the third subchapter of the second chapter coalition military planning strategy and nuclear intimidation policy are reviewed. The main governing bodies responsible for defense policy and the conduct of war are discussed, as well as, their role in maintaining peace and how important it is for them to make pragmatic decisions to prevent war. The main elements of military planning are reviewed, how this process takes place, and what is the role of the nuclear intimidation policy in this regard.

In the third chapter, NATO's strategic strike factor in determining the Alliance's geostrategy during the 21st century is discussed. In modern times, the focus is on the dangers and risks that lie ahead of Alice. How the Allies are fighting and what strategies are using to respond to the challenges.

The first subchapter of the third chapter shows strategic modeling of the nuclear war of the post-bipolar period. Examples are given of how nuclear states develop nuclear war modeling and what factors they focus on. As well as which strategies are they using for defense and attack.

In the second subchapter of the third chapter, NATO's nuclear deterrence policy in the conditions of new asymmetric threats is discussed. The conversation is about the challenges which the security of the alliance is facing when the enemy is unknown and the threat may appear in any second. What tactics does NATO use and what response mechanisms does it have in responding to asymmetric threats.

In the third subchapter of the third chapter NATO's missile defense, regional approaches within the Black Sea security dimension is reviewed. The discussion is about the main difficulties and opportunities in the context of NATO's missile defense. The key approaches and characteristics of regional policy in the NATO Black Sea security dimension are discussed. It also discusses the results of the research and approaches to how states and especially states with strategic strike forces and weapons of mass destruction should act to ensure global security.

In the third subchapter of the fourth chapter, weapons of mass destruction and the Georgian factor in the context of global security. The factor of Georgia and its role in the fight against weapons of mass destruction are discussed. The main directions of activity and policy of Georgia together with its partners in ensuring and protecting global security. As well as the risks, threats and challenges facing Georgia in this direction.

In conclusion, the overall research results and recommendations are shown, which will help NATO member states and global policymakers, including nuclear states, to address global security threats, risks, and challenges. It is an important factor in ensuring international security. It will also provide states' opportunity to increase their defense capabilities and respond to threats posed by weapons of mass destruction. In the proposed recommendations, we are focusing on ways to ensure the necessary response measures to protect and maintain pragmatic policies by states and international organizations to ensure peace, stability, and global security.